

**СУЧАСНІ
РЕЦЕПЦІЇ СВІТОГЛЯДНО-ЦІННІСНИХ
ОРІЄНТИРІВ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ**

матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
2 – 4 грудня 2022

Полтава

Ukraine will win and rebuild everything that the Rashists destroyed. New generations of Ukrainians will come to the museum to learn the ideas of wisdom, the spiritual beauty of the great UKRAINIAN.

Reference's

1. Halyna Sahach "Idemo za Skovorodoiu"/ haz. "Uryadovyi kuryer", 19 lystopada 2020 r.
2. Skovoroda Hryhorii, Rozмова pro istynne shchastia (per. ukr. Movoiu, prym. V.O. Shevchuka, Kharkiv : Praror, 2002, 280 s.

УДК 37.025.128

ПОТЕНЦІАЛ ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ ТА СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Наталія Сайко

*Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
natsayko@gmail.com*

Тетяна Борсук

*Національний університет «Полтавська політехніка
мені Юрія Кондратюка»
borsuktania@ukr.net*

Актуальністю дослідження є зв'язок прогресивності педагогічних ідей, літературних надбань та поглядів на соціальне виховання Григорія Сковороди з сучасним формуванням всебічно гармонійно розвинутої особистості. Філософ вважав, що «природа є всьому початком, що вона безмежна у просторі та часі, не має ні початку, ні кінця», а людина є частиною природи, для неї ніяких вроджених ідей не існує, а джерелом знань слугує навколишній світ та соціум.

Мета нашого дослідження полягає у вивченні й аналізі педагогічної спадщини Григорія Сковороди та науковому обґрунтуванні його основних ідей, щодо соціального виховання.

Педагогічні погляди Григорія Сковороди органічно втілені в літературній творчості, вони спираються на його філософію і пов'язані зі славетними сократівськими діалогами та етичними проблемами в Європі XVIII століття. У центр уваги педагог ставив розумовий розвиток людини, який необхідний для пізнання навколишнього світу і самого себе в ньому. До такого висновку мислитель прийшов на основі власного життя, яке було присвячене пошуку сенсу людського буття. Григорій Сковорода перший в історії української педагогічної думки і освіти висунув ідею природного виховання. Він вважав, що формування людини має бути спорідненим з її природою, саме так особистість

соціалізується і спрямовується на формування соціальної зрілості й розвитку шляхом включення її в різні види соціальних відносин у спілкуванні, у навчальній та суспільно корисній діяльності. У байці «Собака та Кобила» педагог-мислитель висловлює думку про те, що оточення має вплив на людину [1, с. 160]. Дійсно, кожна особистість обдарована та має схильності від народження, а батьки та вчителі мають всебічно їх розвивати та як зауважив філософ-просвітитель, ці успадковані можливості людини можуть розкритися безпосередньо у природному стані та діяльності. На думку письменника, вчитель має виявляти нахили кожного учня та розвивати їх. Вчити особу треба того, до чого у неї природний нахил: «Хто захоче чомусь навчитися, повинен до того зродитися». Тож, якщо навчати та виховувати дітей відповідно до їхніх природних можливостей, то цим і визначається подальша доля людини (байка «Годинникові колеса»).

Проте, виховання перш за все має керуватися помірністю бажань, не варто надмірно перенасичувати дітей діяльністю, але й бездіяльність – це також проблема. Батькам слід у міру заохочувати та дбати про виховання здорових потреб своєї малечі, а не просто задовольняти їх примхи.

Виразник ідей гуманізму і просвітництва, письменник вважав освіту засобом моральної перебудови справедливого світу, створення суспільства. Його ідеалом була «істина», справжня людина, що знаходить своє покликання і щастя у «сродній праці» [2, с. 9].

Педагогічної проблематики Григорія Сковороди торкається в цілій низці своїх творів, зокрема, у трактаті «Початкові двері до християнського доброго життя», у збірці «Харківські байки» та «Сад божественних пісень», діалозі «Алфавіт миру», притчі «Убогий Жайворонок», у листах до Михайла Ковалинського. Заслугою мислителя є передусім обґрунтування ним принципів гуманізму, народності та природовідповідності у вихованні. Людність у педагогічних поглядах письменника розкривається як розуміння вихователем думок, переживань і прагнень дитини, віру в благородне особистісне начало та в силу виховання.

Однак найдокладніше філософ розкриває власні педагогічні ідеї в притчі «Вдячний Єродій». Він критично поцінював приступне тільки багатіям виховання, засноване перш за все на іноземних мовах, музиці та танцях. Цьому модному вихованню Сковорода протипокладає своє розуміння природи речей. На його думку, справа доброго виховання розпочинається ще зі знання астрологічних та інших правил «доброго народження».

І батьки, і фахові вчителі мають розвивати природні здібності дитини, тобто бути помічниками природи. «Усяка справа, – каже Сковорода, – має успіх, коли їй сприяє природа. Тільки не заважай їй, а коли можеш, усувай перешкоди та ніби прочищуй їй шлях: воістину, вона все зробить чисто й удатно. Клубок сам собою покотиться з гори, забери тільки камінь, що йому заважає. Не вчи його котитися, а лише допомагай» [3, с. 436]. У вірші «Убогий жайворонок» Григорій Сковорода уточнює завдання виховання зростаючої особистості. До них вчений насамперед відносить розумове виховання дітей, становлення їх як майбутніх трудівників та моральне виховання.

Педагог-гуманіст наполягає на тому, щоб молоді люди після закінчення навчання влаштувалися у житті не за становищем у суспільстві, а за своїми здібностями та набутими знаннями, які не даються легко, а набуваються протягом життя через самопізнання і досягається шляхом неймовірної праці над собою, у пошуках істини [1, с. 161-162].

Отже, Григорій Сковорода першим зазначив, що соціальне виховання має розпочинатися з оточення, насамперед це батьки, а далі вчителі, які поєднуючи ідею народності, гуманізму і трудового виховання навчають дітей самостійності, розуміння того, що вони хочуть в житті та закінчується високоморальною поведінкою особистості. Педагог-філософ гостро критикував соціальну нерівність та стверджував, що незалежно від соціального стану й можливостей освіта має бути доступною всім та має враховувати інтереси кожної особистості. Це і є прогресивна ідея, яка описує сучасний погляд на формування всебічно гармонійно розвинутої особистості у XXI столітті.

Література

1. Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української ніколи і педагогіки: Навч. посіб. / За ред. О.О. Любара. К., Т-во «Знання», КОО, 2003. 450 с.
2. Ніженець А. М. Заповідні місця на Харківщині / / Видавництво Харківського університету . Х., 1962. 42 с.
3. Ушкалов Л. В. Григорій Сковорода: семінарії. Харків: Майдан, 2004. 776 с.

УДК 37.091.4

ОСНОВНІ ІДЕЇ ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Алла Серeda

*Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»*

Україна багата іменами, які змінювали не тільки історію, але й освіту, науку, особистість. Серед цих імен окремою постаттю є Григорій Савич Сковорода, який увійшов в історію всього світу як самотність, вільна, незвичайна, потужна сторінка України, її поглядів, її світосприйняття, її духу, її коріння, її свідомості. В житті та думках Сковороди – вся велич незламного народу, його свободолюбства, нескореності. Г. Сковорода зробив істотний внесок у скарбницю вітчизняної культури. Крім знань філософії, іноземних мов, літератури, тодішньої педагогіки, він чудово співав, грав на скрипці, флейті, сопілці, бандурі, чудово малював. Його багатопланова літературна, філософська, педагогічна спадщина належить до визначних надбань прогресивної вітчизняної культури XVIII ст. Науково-педагогічні погляди українського мислителя формувалися під впливом історичної епохи XVIII століття, яку європейські культурологи